

4. Zhou, T., & Yi, C. (2014). Parenting styles and parents' perspectives on how their own emotions affect the functioning of children with autism spectrum disorders. *Family Process*, 53(1), 67–79. Web.

5. Матвієнко О. В., Степаненко Л. М., & Губарева Д. В.. Розвиток соціальної компетентності майбутніх педагогів під час роботи у волонтерській групі «Освітній хаб». *Педагогічний альманах*. 2022. 51. С. 191–198. <https://doi.org/10.37915/pa.vi51.372>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-366-8-18>

**ENGLISH-SPEAKING EDUCATIONAL SPACE
IN THE LORENZO LUZURIAGA'S COMPARATIVE
PEDAGOGICAL STUDIES IN THE 1910S**

**АНГЛОМОВНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР
У КОМПАРАТИВНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СТУДІЯХ
ЛОРЕНСО ЛУЗУРІАГІ 1910-Х РОКІВ**

Zaichenko N. I.

*Doctor of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department
of Social Work and Educational
and Pedagogical Sciences
T. H. Shevchenko National University
"Chernihiv Colehium"
Chernihiv, Ukraine*

Зайченко Н. І.

*доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи
та освітніх і педагогічних наук
Національний університет
«Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

У раннях компаративно-педагогічних студіях визначного іспанського педагога Лоренсо Лузуриаги (Lorenzo Luzuriaga Medina) (1889–1959) відбулося палке дослідницьке прагнення обійняти усі світові континенти. Педагог ретельно збирав і зіставляв численні статистичні дані про становище початкової освіти, вчительської підготовки, освітньої політики, інспектування шкіл в англомовних, германомовних, романомовних, іспаномовних країнах. Емпіричний матеріал стосовно англомовних держав був узагальнений ним в окремій книзі “Початкова освіта за кордоном. Англомовні країни” (Мадрид, 1915).

Лоренсо Лузуриага зазначав, що у Великій Британії початки обов'язкового навчання в Англії та Уельсі сягали 1833 року, коли закон заборонив працю дітей віком від 9 до 13 років у текстильній промисловості, якщо вони не здобували початкову освіту впродовж 2 годин на день. Тижневе навчальне навантаження було збільшено до 18 годин законом 1844 року.

В освітньому законодавстві 1870-х років містилися положення про можливості місцевих влад встановлювати обов'язок навчання для дітей від 5-річного до 13-14-річного віку та міри покарання у разі його порушення. На початку ХХ ст. згідно з законом 1902 року верхня вікова межа піднімалася до 16-річного віку учнів [1, с. 28-29].

За представленими Лоренсо Лузуриагою даними, 1913 року в Англії та Уельсі налічувалося 6080161 учнів (із них – 326515 дітей віком від 3 до 5 років; 4646969 – віком від 5 до 12 років; 1106677 – віком від 12 до 15 років). Регулярно відвідували школи 5110085 учнів 5-12-річного віку.

Якщо в 1870/1871 навчальному році в зазначених регіонах елементарним навчанням було охоплено 1795732 дітей, то в 1900/1901 навчальному році – вже 5767359 дітей, а в 1910/1911 – 6060148 дітей [1, с. 30].

Лоренсо Лузуриага стверджував, що, незважаючи на відсутність статті закону про безоплатне навчання в громадських початкових школах, 1913 року 5908415 учнів (97,7%) не сплачували шкільних внесків [1, с. 31].

В Ірландії відповідно до освітнього закону 1892 року початкова освіта була обов'язковою для дітей віком від 6 до 14 років. Вимагалось відвідування школи впродовж 75 днів на семестр, або 150 днів на рік. За невиконання шкільного обов'язку з батьків учнів стягувалася плата 5 шилінгів. Заборонялася праця дітей, які не досягли 11-річного віку.

У 1912/1913 навчальному році в Ірландії систематично відвідували школи 499038 учнів [1, с. 75-76].

Стосовно навчання релігії визначалося, що “школа – відкрита для дітей усякого віросповідання; виходити треба з волі та прав батьків” [1, с. 76].

У школах, де передбачалося навчання релігії, його провадження покладалося на духовників. Загалом простежувалася тенденція до зростання шкіл із навчанням релігії конкретного віросповідання порівняно зі школами, де навчали релігії різних конфесій.

Початкові ординарні школи, субвенційовані державою, були двох типів: національні (vested schools) та громадські (non vested schools),

тобто перші – засновувалися державою, а інші – або об’єднаннями, або приватними особами. У національних школах здійснювалося навчання релігії відповідно до того віросповідання, до якого приналежала більшість дітей.

У початкових ординарних школах вивчалися предмети “Англійська мова”, “Географія”, “Арифметика”, “Спів”, “Малювання”, “Фізико-природничі науки”, “Ручна праця”, “Гігієна”, “Фізичні вправи”, “Шиття”, “Готування їжі” (два останні – для дівчат).

У 1912/1913 навчальному році в Ірландії діяло 7667 початкових ординарних шкіл із 668974 учнями [1, с. 77–78].

У замітці “Освіта в США” (El Sol, 1918) Лоренсо Лузуріага доводив, що у США з-поміж розвинених країн найкраще обстоєла справа з освітою населення. Якщо 1870 року початковою освітою в країні було охоплено близько 7 мільйонів учнів, то в 1916–1917 роках – уже понад 24 мільйони осіб, тобто 24 із 100 жителів країни (для порівняння у Франції навчалися всього 17 осіб зі 100, у Великій Британії – 19, у Німеччині – 20).

В американській педагогіці переважали експериментальні підходи до вивчення дитячої психології, з одного боку, і прагматична концепція та ідеї вільного виховання – з іншого. В організації освітніх установ держава притримувалася принципів свободи та щонайширшої автономії. За твердженням Лоренсо Лузуріаги, панівною у США була державна освіта. Школи не ділилися на ранги – для багатих та бідних. У державних освітніх закладах – від дитячих садків до університетів – освіта мала бути безплатною, що означало і безоплатне користування підручниками та навчальним приладдям. Від початкової ланки освіти до вищої здійснювалося спільне навчання хлопців і дівчат. Тож, робив висновок педагог, американська освіта була “наймасовішою”, “найвільнішою” і “найдієвішою” серед освітніх систем, що існували в тогочасному світі [2, с. 8].

У Канаді початкова освіта була обов’язковою в Онтаріо – для дітей віком від 8 до 14 років; на Острові Принца Едуардо – від 8 до 13 років; у Новій Шотландії, Нью-Брансвіці, Британській Колумбії, Альберті, Саскачевані – від 7 до 12 років. У Квебеці і Манітобі – закон не встановлював обов’язковості навчання. 1910 року в канадських початкових школах систематично навчалися 803874 учні. Початкова освіта була безплатною, за виключенням Квебека [1, с. 141].

Лоренсо Лузуріага підкреслював, що організація освітньої справи в Канаді була дуже схожою з американською. У більшості шкіл навчання мало світський характер. Проте в Онтаріо, Альберті

та Саскачевані діяли приватні школи для дітей католиків і протестантів, а у Квебеці конфесійні школи – католицькі та протестантські – підтримувалися державною владою.

1912 року в канадських початкових школах працювали 38526 учителів (з-поміж них – найбільше в Квебеці – 14926 осіб, найменше – на Острові Принца Едуардо – 590 педагогів) [1, с. 142].

Тривалість обов'язкового навчання на Австралійському континенті становила 8 років (від 6-річного віку до 14-річного) у Новому Південному Уельсі, Вікторії та Західній Австралії; 7 років (від 6-річного віку до 13-річного) у Південній Австралії і Тасманії, 6 років (від 6-річного віку до 12-річного) – в Квінсленді.

Навчання в державних школах було безплатним. У Вікторії і Квінсленді державні школи були виключно світськими; навчання релігії допускалося в Південній Австралії; у Новому Південному Уельсі та Західній Австралії – навчання релігії у школах провадилося, проте ці навчальні години дозволялося пропускати дітям, чий батьки висловлювали небажання щодо вивчення предмета релігії [1, с. 90–91].

Лоренсо Лузуріага наводив такі статистичні дані. 1909 року в Австралії налічувалося 7787 державних початкових шкіл, у яких навчалися 624236 учнів, викладали 15788 учителів; 2082 приватні школи з 164428 учнями та 8110 вчителями [1, с. 93].

Тривалість обов'язкового навчання у Новій Зеландії становила 7 років – від 7-річного до 14-річного віку школярів. У 1913/1914 навчальному році в 2255 початкових елементарних школах навчалися 167457 дітей, а в 1836 школах продовження – 15206 учнів [1, с. 104].

Навчання в державних школах було безплатним та повністю світським. Навчання релігії могло здійснюватися за умови дозволу місцевої влади та виключно у позаурочний час. Освітня програма початкової школи інтегрувала предмети “Читання”, “Письмо”, “Грамматика англійської мови”, “Арифметика”, “Географія”, “Історія”, “Фізико-природничі науки”, “Малювання”, “Уроки про життя”, “Спів”, “Фізичне виховання”, “Моральне виховання”, “Гігієна”, “Ручна праця”, “Шиття”, “Домашня економіка” (два останніх – для дівчат), “Військове навчання” (для хлопців).

Отже, в компаративно-педагогічних студіях Лоренсо Лузуріаги 1910-х років знайшли відображення найбільш важливі питання в галузі початкової освіти в державах англомовного простору на початку ХХ ст. – демократизація освіти, її секуляризація, нестача професійних

вчительських кадрів, неможливість охоплення елементарним навчанням усіх дітей шкільного віку та інші.

Література:

1. Luzuriaga L. La enseñanza primaria en el extranjero. I. Países de lengua inglesa. Madrid : R. Rojas, 1915. 151 p.
2. Luzuriaga L. La educación en los Estados Unidos. *El Sol*. Madrid, Lunes 7 de enero de 1918. № 37, año II. P. 8.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-366-8-19>

PEDAGOGICAL SUPPORT OF THE FUTURE ENGINEER'S PROFESSIONAL BECOMING IN THE PROCESS OF A FOREIGN LANGUAGE LEARNING

ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Kartel T. M.

*Candidate of Pedagogical Science,
Associate Professor, Associate
Professor at the Department
of Foreign Languages
Odesa State Academy of Civil
Engineering and Architecture
Odesa, Ukraine*

Картель Т. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Одеська державна академія
будівництва та архітектури
м. Одеса, Україна*

Maryanko Ya. H.

*Candidate of Philological Science,
Associate Professor,
Head of the Department
of Foreign Languages
Odesa State Academy of Civil
Engineering and Architecture
Odesa, Ukraine*

Мар'яно Я. Г.

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
Одеська державна академія
будівництва та архітектури
м. Одеса, Україна*

The reform of engineering education is being updated due to the integration of domestic universities into the European educational space.